

a kir. m. Természettudományi Társulatnak 1875-ik 1-ső félévi bevételeiről és kiadásairól, a tavival összehasonlítva.

PÉNZTÁRI KIMUTATÁS*

	1875 első félév		1874 első félév		K i a d á s	1875 első félév		1874 első félév	
	ft.	kr.	ft.	kr.		ft.	kr.	ft.	kr.
B e v é t e l									
Alapítványok, pirtoló és örökítő tagdíjak	1348	11	883	—	Bütorra és eszköözökre	19	70	329	58
Alapítványok kamatai	462	15	449	83	Fára és világiására	418	96	54	2
Előfizetések és eladott kiadványok	454	50	621	75	Házbérre	1050	—	700	—
Oklevelek díja	892	—	526	—	Irodai költségre	47	59	39	19
Helybeli tagdíj a folyó évre	3262	—	2745	—	Írói díjak és népszerű előadások költségei	644	43	768	2
Videki tagdíj	3254	50	2614	—	Szerkesztő tisztelédija	160	—	150	—
Tagdíjhátralékok	198	—	343	—	Könyvtára	988	61	1024	38
Előfizetett tagdíjak	55	—	41	—	Közlöny kiállítására	2363	50	2506	62
Ajánldek	1	—	9	76	Kisebb nyomtatványokra	268	25	167	50
Vegyves bevételek	14	66	30	58	Oklevelek kiállítására	191	30	72	—
Összes bevétel e félévben	9941	92	8263	92	Összes kiadás e félévben	8482	01	7844	71
Levonva a bevételből a kiadást	8482	01							
A félévi bevétel többlet összege	1459	91							
<i>1870-től—1875-ig a félévi bevételek ezek voltak:</i>									
1870 első félév:	5307	76	kr.						
1871 " "	5052	71	"						
1872 " "	7399	64	"						
1873 " "	7068	19	"						
1874 " "	8263	92	"						
1875 " "	9941	92	"						

* Ide nem számítva a könyvkiadó vállalat és az országos segély számhájára eső bevételeket és kiadásokat.

Budapest, 1875 június 30-ikán.

LEUTNER KÁROLY, s. k.
pénztárnok.

TÁRSULATI ÜGYEK.

Fegyzőkönyvi kivonatok a társulat üléséről.

XXVI. V Á L A S Z T M Á N Y I Ü L É S

1875 június 16-ikán.

[E fegyzőkönyv első része a 71-ik füzet 290—291-ik lapján közöltetett.]

Elnök: B a l o g h K á l m á n.

A titkár jelenti, hogy a múlt választmányi ülés megbízásából az állattani bizottság a tiz kisebb pókgyűjteményt a következőképen osztotta fel; megjegyezvén, hogy tekintettel volt azon tanintézetekre, a hol a természetrajz tanára az állattannal részletesebben is foglalkozik:

- 1-ső gyűjtemény. 100 faj. M. k. Tudomány Egyetem állattani gyűjteménye. Tanár, Margó Tivadar.
- 2-ik gyűjt. 79 faj. M. k. József-műgye-tem állattani gyűjteménye. Tanár, Kriesch János.
- 3-ik gyűjt. 62 faj. Budapest fővárosi IV. ker. (belvárosi) Főreáltanoda. Tanár, Báthory Nándor.
- 4-ik gyűjt. 53 faj. M. k. Főreáltanoda Budapest, II. ker. (viziváros). Tanár, Paszlavszky József.
- 5-ik gyűjt. 42 faj. Ág. ev. prot. Főgymnasium Budapesten. Tanár, Dr. Karl János.
- 6-ik gyűjt. 35 faj. Reform. Főiskola Sárospatakon. Tanár, Búza János.
- 7-ik gyűjt. 29 faj. Ág. ev. prot. Főgymnasium Iglón. Tanár, Geyer G. Gyula.
- 8-ik gyűjt. 23 faj. M. kir. Főgymnasium Pozsonyban. Tanár, Rózsay Emil.
- 9-ik gyűjt. 22 faj. M. k. Főreáltanoda Temesvárott. Tanár, Themák Ede.
- 10-ik gyűjt. 19 faj. M. kir. Főreáltanoda Szegeden. Tanár, Vánky József.

E két egyetemnek, négy gymnasiumnak és négy reáltanodának a gyűjtemények legközelebb fognak elküldetni. — Jóváhagyólag tudomásul vétetik.

S c h u l l e r Alajos beadta véleményes jelentését Parragh Gedeon értekezéséről. — A választmány elhatározza, hogy az értekezés méltatása tekintetéből e véleményes jelentés a jelen ülés jegyzőkönyvébe felvételék, — a mint következik:

„P a r r a g h Gedeon a „Kecskeméti-vidéki természettudományi társulat“ 1875 április 14-ikén tartott szakülésen felolvasást tartott a villanyfolyam irányának befolyásáról a szikra hosszára. Értekező mindenek előtt hivatkozta egy előbbi szakülésen bemutatott kísérőre, melylyel a közlendő kísérleteket végrehajtotta. A

kísütőnek egyik sarka csúcsban végződött, míg ellenben a másik sík lemez által képezetett. A villanyfolyam előállítására Ruhmkorff-féle induktor használtatott, s a beiktatott elemek száma szerint különféle hosszúságú szikrákat lehetett előállítani.

„A kísérletek következőképen történtek:

Összeköttetvén a telep az induktorral, és ennek sarkai a kísütővel, a folyam-irányító úgy állítatott, hogy a + villanyosság ment át a csúcsból a lemez felé, — ekkor a csúcs annyira eltávolítatott, a mennyire lehetett anélkül, hogy a szikrák megszüntek volna. Ekkor megmérték a csúcsnak távolsága a lemeztől. Hasonlóan történt az ellenkező irányú folyammal. Meg lévén a két, ellenkező folyam irányoknak megfelelő szikra nagysága, az előbbi elosztatott az utóbbival. A tört megmutatja, hogy az egyik szikra hányszor nagyobb a másiknál. Megjegyzendő, hogy mindig az a hosszabb szikra, melynél a + villanyosság a csúcsból megy a lemez felé.

„A kísérletek egy részénél a szikra útjába üveglemez tétetett, mely esetben a szikra az üveg felületén végig sikamlík.

A kísérletek főbb eredményeit a következőkben foglalhatjuk össze.

„Midőn a szikra a levegőben csap át, az egyik szikra a másikat annál inkább meghaladja, minél hosszabbak a szikrák, minél nagyobb a villanyosság feszültsége; ellenben az üvegfelületen végig futó szikránál ez a változás nem mutatkozik. Ellenkezőleg, ezen utóbbi esetben az összetartozó szikrák hossza egymással elosztva mindig ugyanazon számot adják, mely, mint értekező két esetben kimutatja, megegyez az illető légnem két fajmelegének viszonyszámával.“

„Az ezen tárgyra vonatkozó ismereteink hiányosságánál fogva nem lehet belátni, hogy a szikra hosszak és a fajmeleg között létezhet-e ilyen egyszerű összefüggés, avagy csak véletlennek tulajdonítandó-e az értekező által eléggé feltűnő példákban kimutatott összefüggés. Azért kívánatosnak találjuk, hogy a tárgy még behatóbban tanulmányoztassék, annál is in-

kább, mivel újabb hasonló tárgy foglalkoztatja a természetvizsgálók egy részét, mely tárgyra az itt megpendített összefüggés, ha valóban létezik, befolyással lehet; értjük Schusternek tapasztalatát, mely szerint nem egészen tisztá felületekkel érintkező fémek, a különféle irányú villanyfolyamokkal szemben különféle ellenállást gyakorolnak.“

A titkár jelenti, hogy Herman úr a múlt vál. ülés határozatáról értesítetett, s a bírálókkal személyesen érintkezve már meg is állapodtak a munkája első részében teendő módosításokra nézve. — A mű második részének bírálata e hó végére fog elkészülni.

Ezzel kapcsolatban elhatározza a választmány, hogy a Herman-félc munka columnariter magyar és német nyelven fog kiadatni.

Lengyel Béla előterjeszti a vegytani bizottság véleményét Molnár István félévi jelentéséről. — Tudomásul vétetik s Molnár úr e véleményes jelentés értelmében fog értesíttetni.

Déchy Mór min. biztos, időközben felkérte a társulatot, hogy az utóbbi években kiadott műveket állítaná ki a párisi földrajzi congressus alkalmával. Minthogy azonnal meg kellett tenni az intézkedéseket, a „Természettudományi Közlöny“ 6 kötete, a könyvkiadó vállalat 18^{72/74}-ik évi cyklusának 7 kötete, Stahlberger, Árapálya és Krenner, Dobsinai jégbarlang leírása, összesen 15 kötet Párisba már el is küldetett.

Staub Mór pedig, a társ. megbízásából készített, s még kéziratban levő munkáját kérte ki a könyvtárból, hogy Párisban kiállíthassa. — Tudomásul vétetik.

A titkár jelenti, hogy a könyvkiadó vállalatra a múlt választm. ülés óta 52 aláíró érkezett, míg összesen 1216 aláíró.

Sziber Ede, az „unghi természettudományi és közművelődési társulat“ elnöke — a mely társulat a régebben már megalakult s a k. m. Term. tud. Társ. fiókját képező unghi természettudományi társulattól keletkezett — átküldi az új társulat alapszabályait, azzal a kérelemmel, hogy az unghi társulatnak „természettudományi osztályát“ a megváltozott alapszabályok daczára is, tekintené az országos anyatársulat továbbra is fiókjának, s azt majdan tanácssal és erkölcsi támogatással segíteni sziveskednék. — Örvendetes tudomásul vétetik és egyhangúlag elhatározzatik, hogy a kir. m. Term. tud. Társ., valamint régebben megígérte, ép úgy a jövőben is igyekezni fog az unghi társulat érdekeit telhető módon előmozdítani.

A hamburgi „Verein für naturwissenschaftliche Unterhaltung“ csereviszonyba óhajtlépni társulatunkkal. — Elfogadtattott.

Greguss Ágost, mint Greguss Gyula örökeseinek megbízottja, felajánlja a társulatnak kiadásra Greguss Gyula kisebb prózai munkáit. — A választmány a kiadásra elvben szívesen vállalkozik s megbizza a titkárt, hogy e kiadás feltételeiről szerezzen bővebb tudomást.

Weiss Ede, bécsi egyetemi tanár és csillagász, arra figyelmezteti a társulatot, hogy július 25—28-ika között ismét nagyobb csillaghullások várhatók. — Egy régebbi határozat alapján Schenzl, Heller és Konkoly urak közreműködésével intézkedések tétettek, hogy ez alkalommal néhány állomáson Magyarországon is figyeljék e meteorrajzást. — A Selmeczbányán, Zágrábban, Szathmártr és Gyulafehérvárott berendezendő állomások számára négy meteoroszkópra az országos segély számlájára 200 frt. utalványoztatik.

Jelenti a titkár, hogy a társulatunk birtokában levő, hat darab szadányi meteor-köböl, két darab a nemzeti muzeumnak, egy darab Wartha úrnak chemiai megvizsgálás végett, egy darab Krenner úrnak ásványtani és görcsövi megvizsgálás végett, átadatott. Most azonban a muzeumnak átadott két darab közül az egyik ismét visszaérkezett, minthogy a muzeum időközben egy kilencz latos darabot kapott. A társulatnak tehát most két nagyobbacska, meg egy igen kis darab van birtokában. — Minthogy a megbízott vizsgálók nyilatkozata szerint a vizsgálatra kielégítő mennyiségű anyag áll rendelkezésre, a nagyobb darabok egyike át fog küldetni a bécsi cs. k. udvari ásványgyűjtemény számára, azon kikötéssel, hogy netalán teendő tudományos vizsgálataik eredményét mindaddig ne közölgjék, míg a társulatunk által megindított vizsgálatok be nem fejeztetnek.

Minthogy a társulati ügyek tetemes helyet foglalnak el a közlönyben, a titkár kérelmére elhatározzatik, hogy a jelen évi folyamhoz egy ivnyi pótlék adassék.

A pénztárnok májushavi jelentése tudomásul vétetett.

Wartha Vincze — Preysz Móricz nevében — a következő két indítványt terjeszti elő:

1. „Vizsgáltassék meg néhány jobb magyar borfaj, a benne levő albuminanyagoknak, csersavval vagy más szerekkel való eltávolítása céljából; vagy más szóval: tétessenek kísérletek arra nézve, hogy mikép lehetne a jobb magyar borfajokat kivitelképessé tenni.“

2. „Minthogy a Bábó-félc mustmérő és a sacharométer, valamint a vízűség

adatok között oly rendkívüli különbség van, hogy a Bábó-féle készüléket még gyakorlati czélokra se igen lehet használni: indítványoztatik, hogy tétessenek összehasonlító kísérletek még augusztus és szeptember folytán egy és ugyanazon szőlőfajon a tapasztalt eltérések kipuhatólása és az igazi, helyes viszonyok kiderítése végett. — A választmány az első indítvány tüzetesebb megvitatására és a teendők részletesebb megállapítására Dr. Say Mór, Preysz Mór, Wartha Vincze és Hidegh Kálmán urakat küldi ki, azon utasítással, hogy részletes jelentéseket jövő októberben a választmány elé terjesszék. — A második indítványban ajánlott összehasonlító kísérletek megtételére ugyan ezen bizottságot felhatalmazza, s minthogy ez utóbbihoz az anyagbeszerzés költséggel járna, azon esetre, ha a szükséges munkák végzésére a szünetek alatt alkalmas egyén találko-

zik, — felhatalmaztatik a titkár az országos segély számlájára mintegy 60—80 forintot a bizottságnak kiszolgáltatni.

A múlt v. ülés óta a társulatnak négy tagja húnyt el: Bukó Lajos, tanár Temesvárott. Dr. Kálazdy Móricz, orvos Gyöngyösön. Dr. Kovács Dániel, orvos Debreczenben. Dr. Rohrbach Kálmán, egyetemi tanársegéd Budapesten. — Elszomorodással vétetik tudomásúl.

Kiléptek a tagok sorából 11-er; 23-an pedig, kik tagsági kötelezettségüknek már 5—6 évi óta nem feleltek meg, — az alapszabályok értelmében kilépeteknek nyilvánítottak.

Új tagokul ajánlottak a múlt v. ülés óta 47-en. Neveik felolvastatnak és mindannyian egyhangúlag megválasztanak. (Névsoruk a júliusi [71-ik] füzet borítékán közöltetett.)

LEVÉLSZEKRÉNY.

(4.) EGY TERMÉSZETRAJZI KÉRDÉS. — Cs. R. R. birtokos és a sz—i úri kaszinó elnöke által f. é. májushó 30-ikán a „Természettudományi Közöny” szerkesztőségéhez intézett három kérdésre ú. m.: 1. Hányféle Circus fajt ismer a tudomány? — 2. Ezek közül Európát hány faj lakja? — és 3. Mi a Circus-fajok természete? — van szerencsém a következő rövid feleletet adni:

„1. A Circus (örvoly) nemüekből jelenleg tizennégy (14) faj ismeretes.

„2. Ezek közül Európában 4 és hazánkban is ugyanannyi faj fordul elő, ú. m. a C. aeruginosus Lin. (rufus Gmel.), vörhenyes vagy nádi örvoly; — C. cyaneus Lin., kékes vagy mezei örv.; — C. Swainsonii Schmith (pallidus Sykes), halvány örvoly; és C. cineraceus Mont., hamvas vagy réti örvoly.

„3. Az örvolyök jellege: a fej mindkét oldaláról a nyakra felkötődomban lehúzódo puha, örvös tollazat; a nagyon karcú, csinos alkatú, hosszú szárnyakkal és farkkal ellátott test, hosszú lábak s az igen kicsiny, gyöngye s nagyon görbült csőr.

„Mind az öt világrészben taláthatnak, s főleg lapályos szántóföldek, mocsárok s egyéb vizenyős helyek körül tartózkodnak, hol fészkelnek is, és pedig, a többi sólyomféléktől eltérőleg, a földön vagy kissé emelkedettebben vetésben, dudvában, vagy bokrok és kákák között. Fészküik szegényes, 3—4, néha (C. cyaneus) 4—6 tojással. Kis emlősökkel, ma-

darakkal, rovarokkal táplálkoznak, néha halakkal is. Tavaszkor és nyáron a madarak fészkeit keresik fel, s nemcsak a fiatalokat pusztítják, hanem a tojásokat is.

„Repülésük alanti, szép, könnyű s lebegő; prédájukat, melyre alkonyatkor szoktak vadászni, előbb kifárasztják, mielőtt megragadnák, s ennek kifürkészése végett, bizonyos területeken naponta többször is megfordulnak. Vándor madarak ugyan, de enyhébb télen egyesek (C. cyaneus és cineraceus) már hazánkban is teleltek.

FRIVALDSZKY JÁNOS.

(5.) A HERMAN-FÉLE MAGYAR PÓKGYŰJTEMÉNY AZON FELES PÉLDÁNYAIT, melyek a nemzeti muzeumnak át nem adtak, a k. m. Természettudományi Társulat választmánya kiosztotta tíz hazai tanintézetnek. *E kiosztott pókgyűjtemények feldíltását illetőleg* megjegyezzük, hogy mind az alkalmazott nomenclatura, mind a követett rendszer, Dr. Thorell T. munkáiból merített. Az illető t. tanár urakat a keresgéléstől úgy véljük legjobban megóvni, hogy Thorell rendszeres beosztását ide igtatjuk s az alrendeket egyszersmind azon magyar elnevezésekkel is jelöljük, a melyeket Herman Otto tagtársunk használ:

Rend: ARANEAE. PÓKOK.

I. Alrend: *Orbitalariae. Kerekhalósok.*

Nemek: 1 Argiope, 2 Epeira, 3 Cyrtophora, 4 Singa, 5 Cerciadia, 6 Zilla, 7 Meta, 8 Tetragnatha,

Creative Commons License Deed

Nevezd meg! - Így add tovább! 3.0 Unported (CC BY-SA 3.0)

Ez a [Legal Code \(Jogi változat, vagyis a teljes licenc\)](#) szövegének közérthető nyelven megfogalmazott kivonata.

[Figyelmeztetés](#)

A következőket teheted a művel:

szabadon másolhatod, terjesztheted, bemutathatod és előadhatod a művet

származékos műveket (feldolgozásokat) hozhatsz létre

kereskedelmi célra is felhasználhatod a művet

Az alábbi feltételekkel:

Nevezd meg! — A szerző vagy a jogosult által meghatározott módon fel kell tüntetned a műhöz kapcsolódó információkat (pl. a szerző nevét vagy álnévét, a Mű címét).

Így add tovább! — Ha megváltoztatod, átalakítod, feldolgozod ezt a művet, az így létrejött alkotást csak a jelenlegivel megegyező licenc alatt terjesztheted.

Az alábbiak figyelembevételével:

Engedély — A szerzői jogok tulajdonosának engedélyével bármelyik fenti feltételtől [eltérhetsz](#).

Közkinccs — Where the work or any of its elements is in the [public domain](#) under applicable law, that status is in no way affected by the license.

Más jogok — A következő jogokat a licenc semmiben nem befolyásolja:

- Your fair dealing or [fair use](#) rights, or other applicable copyright exceptions and limitations;
- A szerző [személyhez fűződő](#) jogai
- Más személyeknek a művet vagy a mű használatát érintő jogai, mint például a [személyiségi jogok](#) vagy az adatvédelmi jogok.

- **Jelzés** — Bármilyen felhasználás vagy terjesztés esetén egyértelműen jelezned kell mások felé ezen mű licencfeltételeit.